

Tekst: Ank Zegwaard

Veertig jaar SZH

Precies veertig jaar geleden zag een kleine groep mensen dat de oorspronkelijke Nederlandse rassen in een rap tempo aan het verdwijnen waren en richtte de SZH op. Nu, na veertig jaar, is nog steeds de vraag: hoe zorgen we als SZH ervoor dat de oorspronkelijke rassen hun plaats in de samenleving heroveren?

Een gedenkwaardige datum is het, 26 februari 1976. Op die dag werd de SZH opgericht. De SZH had toen en heeft nog steeds als doelstelling om rassen en variëteiten van landbouwhuisdieren van Nederlandse origine met een cultuurhistorische of biologische waarde te behouden.

Die doelstelling is niet veranderd, maar de accenten in de aanpak wel en soms komen ze in een andere gedaante terug.

Daadkracht

Het verhaal van het eerste uur is altijd weer indrukwekkend. Toen Anneke Clason en Sytze Bottema hoorden dat de laatste hengst met Groninger bloed, Baldewijn, naar het slachthuis dreigde te gaan, kochten de oprichters van de SZH het dier op en de hengst kreeg een plekje op landgoed Nienoord. Door het dier voor de fokkerij te behouden gaven ze letterlijk gestalte aan de SZH-doelstelling.

Deze ongeëvenaarde praktische insteek was kenmerkend voor die tijd. Want vrij snel daarna kwam de vraag aan de orde 'wat hebben we nog aan oorspronkelijke rassen en waar bevinden die zich?' Dat resulteerde in 1978 in een rapport met de inventarisatie van de zeldzame landbouwhuisdierrassen in Nederland, onlosmakelijk verbonden

met de namen W. van Helden en D. Min-kema. Voor Anneke Clason een reden tot het samenstellen van het boek *Zeldzame Huisdierrassen* (1980).

Accent op benutten

Eerst lag het accent op bewaren, maar dat verschoof naar benutten. Zo, redeneerde de SZH, was er de garantie dat de rassen behouden bleven. Men verwachtte veel van onderzoek: naar de waarde van de rassen als cultuurhistorisch erfgoed, hoe de houderij gestimuleerd kon worden, hoe de dieren economisch benut konden worden en hoe een genenbank kon helpen bij het bewaren. Nog steeds zijn dat sleutelbegrippen in het behoud van de rassen.

Een nieuw ijkpunt

Na veertien jaar werd weer de balans opgemaakt. De toon was veranderd en werd zorgelijker. De SZH zag dat de afstand in economisch rendement tussen het oude en het moderne vee steeds groter werd. En hoewel het draagvlak voor het behoud van de rassen klein bleef, pleitte men er toch voor alles op alles te zetten om het historische vee te behouden. Zeker omdat de wetenschap aangaf dat er in de toekomst 'foktechnisch en gericht gebruik van de ras-

1986 Er kan nuttig gebruik van de dieren gemaakt worden in de sectoren productie, recreatie en natuurbehoud.

sen kan worden gemaakt'. Het een en ander werd verwoord in het themanummer van *Zeldzaam Huisdier* genaamd 'Overlevingsplan' met een gevarendriehoek afgebeeld bij een weide met oude rassen.

Enkele jaren daarna verscheen het rapport *Het Behoud van Zeldzame Nederlandse Veerassen*, waarbij de afdeling Openlucht-recreatie van het toenmalig LNV betrokken was en natuurbeherende organisaties, die zich net gingen verdiepen in de problematiek van de zeldzame rassen. Na een schets van het dierenbestand en een overzicht van de groepen die de dieren hielden, werden praktische en beleidsmatige oplossingen aangedragen voor behoud van de rassen.

Vorstelijk Vee

Een mijlpaal in de geschiedenis van de SZH was de drie maanden durende tentoonstelling *Vorstelijk Vee* in 2002. In samenwerking met Paleis Het Loo waren de schilderijen met het oude vee aan de wand te zien en

1990 Het komende jaar zal via media in ruime mate voorlichting over het oude vee en het behoud daarvan worden gegeven.

2002 Vorstelijk
Vee aan de wand en
in de wei.

het levend vee in de weiden rond Het Loo. Een publiekstrekker die veel begunstigers opleverde en de samenwerking met dierhouders versterkte. Ook deden mkz en vogelgriep mensen en natuurorganisaties beseffen hoe kwetsbaar zeldzame rassen zijn. De nadagen van een periode van behoor-

lijke welvaart stelden betrokken mensen in staat uiting te geven aan deze hernieuwde interesse voor levend erfgoed. Na Het Loo volgden jaren waarin de oude idealen weer opleefden. Er kwam hernieuwde belangstelling voor producten en diensten van de rassen en samenwerking met Slowfood en een toenemende belangstelling van natuurorganisaties voor oude rassen.

Door de internationale verdragen was de overheid inmiddels verplicht iets te doen aan behoud van biodiversiteit en zo kwam er subsidie voor een projectbureau, zodat

Baldewijn

Anneke Clason

In 1994 extra aandacht voor de heideschappen

2016 Vee van eigen bodem: kansen
voor duurzaam voedsel en natuurbeheer.

de SZH kon gaan werken aan de ondersteuning van de rasorganisaties in fokkerij, in voorlichting en educatie, zoals de Nationale Dagen van Levend Erfgoed, en aan het behartigen van de belangen van houders.

Schat is bewaard

Toen kwam de crisis. Het aantal donateurs nam af en uiteindelijk de subsidie ook. Toch is er iets van grote waarde overgebleven. De band met de schatbewaarders is sterker geworden en we hebben een rapport waarin de knelpunten bij het behoud van de rassen geanalyseerd zijn. Daarop kan de SZH inspelen. Vooral de zorg om het behoud van voldoende fokkers van de rassen wordt groter. Want, afgezien van de vergrijzing, vraagt het veel idealisme en doorzettingsvermogen van houders van en ondernemers met zeldzame rassen om vol te houden.

Maar ook nu doen zich nieuwe kansen voor, zoals samenwerking tussen traditionele schaapherders en natuurorganisaties. Ook de maatschappelijke trend van initiatieven om (zelf) duurzaam voedsel te produceren biedt mogelijkheden voor een 'nuttig gebruik' van ons levend erfgoed (plant en dier). Juist als het om duurzaamheid gaat, hebben de oude rassen in natuurbeheer, voedselproductie en recreatie een flinke voorsprong. De schat is bewaard, nu is het aan de samenleving om die te ontdekken. ●